

जल्ती गर्ने दण्डित हुनुपर्छ

नक्कली तथा अवैध काम गर्नु अपराध हो । कानूनले नदिएको काम नक्कली हो र अवैध पनि । समाजलाई नीति-नियम, कानून र व्यवस्था अनुरूप चलन र गलत काम गर्नेलाई दण्डित गर्न प्रहरी-प्रासानको व्यवस्था गरिएको हुन्छ । हामीकहाँ अवैध काम गर्नेहरु कानूनद्वारा बंजित तथा प्रतिबन्धित काम गर्नेहरु प्रकाउ परेका समाचार पनि दिनहुँ आउँछन्/आइरहेकै छन् । तर, त्यस्तो काम गर्नेहरु दुरुत्साहित भएको, अपराध कर्महरु न्यूनीकरण हुँदै गएको सुन्न र पद्न पाइँदैन । भनिने गरेको छ ‘कानून सानालाई मात्र लाग्छ, ठूलाहरु कानूनभन्दा माथि हुन्छन्’ यस्तै देखिएको पनि छ विगतदेखि नै । समाजमा व्याप्त यस्ता सामाजिक, आर्थिक तथा अखिलयार दुरुपयोग सम्बन्धी अपराधका थपै घटनाहरु समाचार बनिन्छन् । तर, थरैमात्र कानूनको दायरामा आउँछन् र अन्नै थोरै दोषीहरु दण्डित हुन्छन् ।

हेदा सानो लाग्ने तर अत्यन्त सबैदनशील अपराधको सूचीमा थिपिन थालेको छ, स्वास्थ्य परीक्षण सम्बन्धी नक्कली रिपोर्टका घटना । वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपालीले वर्तमानको कोरोना महामारीका कारण पीसीआर परीक्षण गराउनु पर्ने हुन्छ । राजधानीका नागरिक कम्युनिटी टिचिङ इस्पिटल र कानितपुर अस्पतालका कर्मचारीहरुले कोरोना परीक्षण गर्ने पीसीआरको नक्कली रिपोर्ट बनाइदिएर ठूलो रकम लिने गरेको रहस्य खुलेको छ । गएको मंगलबार महानगरीय अपराध महाशाखाले ती अस्पतालहरुमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई प्रकाउ गरेर अनुसन्धान गर्दा अवैध कार्यमा संलग्न रहेको खुलेको हो । यस्तो अवैध कार्य विचौलियाको सहयोगमा संगठित रूपमा भझरेको प्रहरीको भनाइ छ ।

प्रविधिको विकास, पहुँच र प्रयोगले मानिसको जीवन पद्धतिमा सुधार आएको छ र परिवर्त पनि ल्याएको छ । तर, त्यही प्रयोग तथा उपलब्धी कहिलेकाहाँ मानिस कै लागि प्रत्युत्पादक पनि बनिन्छ । कोरोना नभएको रिपोर्ट लिएर विदेश जानेहरु नक्कली रिपोर्टकै आधारमा प्रकाउ परे वा कोरोना नै पुष्टि भएको खण्डमा त्यसले निस्त्याउने जोखिम सबैका लागि हानिकारक हुनसक्छ । पैसा कमाउने लोभमा स्वाविजै परीक्षण र नेटोटिम रिपोर्ट दिने काममा संलग्न अस्पतालका सञ्चालकहरु भने फरार रहेको प्रहरीले जनाएको छ । सियो चोरिले घर फोर्न सक्छ, तसर्थ अवैध काम गर्ने जो कोही दण्डित हुनुपर्छ अनि मात्र जनताले सुशासनको अनुभूति गर्न पाउँछन् ।

डेकनाथ साप्कोटा

भनिन्छ, लोकतान्त्रिक प्रणालीमा गणतन्त्र सर्वोत्कृष्ट प्रणाली हो । यसले जनताको न्यूनतम आधारभूत अवश्यकता परिपूर्तिका लागि रापो कार्य गर्दछ भन्ने विश्वास गरिन्छ । हामीले २०२२/०६३ को जनआदोलनको जगमा स्थापित गर्न चाहेको लोकतन्त्रले एक दशकपछि संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रलाई सरकारको संविधान त दियो । तर, उक्त संविधानको जगमा स्थापित लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको सबलीकणमा कतिको काम भयो भने विश्वास प्रारम्भिक विवेचना गर्न विगत पाँच वर्षको समयलाई आधारको रूपमा लिन सकिन्छ ।

२०७४ साल बशाखमा सम्पन्न स्थानीय सरकारको निर्वाचनपछि चार वर्ष आठ महिना व्यतित भइसकेको छ । यसको अर्थ गणतन्त्रको पहिलो स्थानीय सरकारले आफ्नो कार्य अवैध समाप्त गर्दैछ । यो पहिलो अवधिलाई हेदा गणतान्त्रिक प्रणालेको लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको विकासको आधार तयार गर्ने, जनउत्तरदायी सरकार सञ्चालनको आधार निर्माण गर्ने, स्थानीय सरमा आर्थिक विकास तथा रोजगारी सिर्जना गर्ने तथा लोकतन्त्र र गणतन्त्रमाथिको नागरिक विश्वास अभिभुदि गर्ने प्रमुख र आधारभूत काम गर्ने अवसर त्यक्तीकै गुमाएको छ ।

विनिकि लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको लागि लाई गर्दाको अवस्थामा भोगिरहनु परेको समस्या र आजको दिनमा सामना गर्नु परिहरेको चुनौतिका बीचमा अन्य नागरिकले अनुभूति गर्न सक्ने गरी खासै परिवर्तन भएको पाइन । अर्थात अपेक्षित परिवर्तनको नागरिकले अनुभूति गर्न पाएन् ।

यसो भारिहाँदा यस अवधिमा नागरिकले केही पाइँदै पाएन्न भन्ने चाहिँ होइन । जाथभाबी रूपमा खनिएका सडक, केही अस्थायी खुल, केही सामुदायिक भवन पाएका छन् । तर, यसले दीर्घकालीन सेवा दिन सबैमा शंका नगर्नु पर्ने कुनै आधार र कारण पाइँदैन । अहिले अधिकांश क्षेत्रमा भएका लगानी केवल वर्तमानको समस्या सामाधानका लागि मात्र भएका छन् । दीर्घकालीन सोचका साथ नग्न्य मात्र लगानी गरिएको होला ।

यसीले लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको उपचारको विकासको पहिलो स्थानीय सरकारले एपालको उपलब्धी होर्दै यो या त्यो रूपमा आफ्नो ढाल सञ्चालनका लागि स्थानीय तहका पदाधिकारीहरूले सहयोग गरेको र ढाल सञ्चालनलाई सहज वातावरण उपलब्ध भएको मान सकिन्छ । तर, त्यो भद्रा बही नागरिकमा वित्ताण्डा दिनदिनै बढाउँ र बढाउँ गएको, बिना कुनै प्रविधि परीक्षणमा खनिएका सडकले

वातावरणीय क्षीयोकरणमा दीर्घकालीन नकारात्मक असर सिर्जना गरेको जस्ता नकारात्मक उपलब्धीहरु प्राप्त भएको देखिन्छ ।

परिणामतः समग्रा नागरिकको दैनिक जीवनस्तरमा सकारात्मक परिवर्तनको सङ्ग नकारात्मक प्रभाव यै यस अवधिको स्थानीय सरकारको उपलब्धीहरुलाई स्थानीय सरकारले समुदायिक रहेको स्पष्ट रूपमा देखन सकिन्छ । यो निष्कर्ष निकालिलाई सात सय ५३ वटे स्थानीय तह एकै लयमा चले भने होइन । एकाध स्थानीय तहले एकै लोकतान्त्रिक विकासमा सहयोग पुने ठोस आधार तयार गर्नेमा उल्लेख्य मात्रामा रहेको भने पाइँदैन ।

विकासको पहिलो आधारको रूपमा रहेको मानव स्रोत विकासले भावी दिवो विकासको जग खडा गर्ने भएकाले स्थानीय तहले औपचारिक तथा अनौपचारिक शिक्षाको माथ्यम अपनाउनुपर्ने थियो । मानवीय स्रोत विकासको क्रियाकलाप सञ्चालन गरी वित्तीय सञ्चालनको लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको विकासको आधार तयार गर्ने, जनउत्तरदायी सरकार सञ्चालनको आधार निर्माण गर्ने, स्थानीय सरमा आर्थिक विकास तथा रोजगारी सिर्जना गर्ने तथा लोकतन्त्र र गणतन्त्रमाथिको नागरिक विश्वास अभिभुदि गर्ने प्रमुख र आधारभूत काम गर्ने अवसर त्यक्तीकै गुमाएको छ ।

आर्थिक विकासले मात्र मानवीय आवश्यकता पूरा

यसरी स्थानीय स्तर हुँदै राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको सुधार गरी आर्थिक विकास गर्न समेत स्थानीय सरकारले उल्लेख्य भूमिका निर्वाह गर्न सक्ने गरी संविधानतः स्थानीय सरकारले अधिकारीक विकासको आधार अवधिमा रहेको थिए । व्यैसेगरी वित बजारमा समेत स्थानीय सरकारले समुदायिक पूँजीलाई स्थानीय सरकारको तहमा पूँजीकृत गरी विकासका क्षेत्रमा परिचालन गर्न र नेपाल जस्तो मुलतुमा विभिन्न सम्पादन संस्कृत उद्योगहरू सञ्चालन गर्न र नेपाल जस्तो लोकतान्त्रिक विकासका लोकतान्त्रिक विकासको आधार तयार गर्ने पाइँदैन ।

स्थानीय प्रशासन समेत केन्द्रीय सरकारले नै सञ्चालन गर्ने विगतको अध्यासले गर्दा प्रशासन जनताको सेवकले राज्यालयले राज्यालयले जनताको सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने हुन्छ । सामाजिक सुरक्षाभित्र विशेष गरेर शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र वित्तीय तथा राजिवित्तीय सेवालाई लिइँछ । यसका लागि आर्थिक रूपमा सरिक्य रहनुपर्ने उपरेमा नै सन्तानको संकेतन समिक्षित हुनु पर्छ ।

कुनै व्याकिले आपूर्यो गर्ने आयबाट नै शिक्षा र स्वास्थ्यमा पूँजी लगाने गरी राज्यलाई राज्यलाई कर समेत भुक्ति गर्नुपर्ने अवस्थामा उसले राष्ट्रिय उँजी वृद्धिका लागि राज्यलाई भारी पाइन विकितात र पारिवारिक सुरक्षाका लागि राज्य बचत गर्ने भएकाले व्यस्तवाट राज्यले काफिराट कम प्रयोग तथा नै विवाह र विवाहलाई लिइँछ । अतः राज्यले बालबालिकाको शिक्षादीक्षा तथा नागरिकको स्वास्थ्यमा विशेष लागानी गरेको अवस्थामा व्यक्तिले राष्ट्रिय उँजी वृद्धिमा योगदान दिन सकदछ । त्यसैगरी वृद्धावस्थाका लागि राज्यले सेवा दिने सुनिश्चित भएको अवस्थामा वृद्ध अवस्थाका लागि भनेर व्याकिले कुनै बचत नार्दा समेत क्षेत्रमा नहुनेदेखि आपूर्यो आयलाई राष्ट्रिय उँजी वृद्धिमा स्थानीय सरकारहरूले विभिन्न स्थान विशेषमा फरक फरक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नु पर्दथ्यो । यस्ता काम संघीय सरकारले सञ्चालन गर्नुको सदृश सञ्चालन गर्नु सक्छ ।

अर्कोतप्त विभिन्न कारणले पछाडि परेको वार्गका लागि समेत राज्यले विभिन्न कार्यक्रमका आधारमद्वारा उनीहस्तको समावेशी विकास तथा सम्भागितासहित सुरक्षित भविष्यतको विकासको प्रत्याभूत गरी दिएको अवस्थामा सैद्धांतिक रूपमा विकासले राज्यालयले निर्वाह गर्ने विवरण सिर्जना हुन्छ । यसका लागि स्थानीय सरकारहरूले विभिन्न स्थान विशेषमा फरक फरक कार्यक्रमहरू सञ्चालन समेतको अधिकार विभिन्न कार्यक्रमलाई राज्यालयले गर्नुपर्ने अवसर त्यक्तीकै गुमाएको छ ।

औपचारिक तथा अोपचारिक शैक्षिक कार्यक्रम मार्फत स्थानीय स्तरमा आवश्यक जनशक्ति तयार गर्ने समग्र मानव विकासको सुचकांक वृद्धि हुने अपेक्षा थिए । स्थानीय साधन र स्रोतको अधिकतम परिचालन ग

